

Nieuwe en minder gewone Lepidoptera voor de Nederlandse fauna

door

G. R. LANGOHR

ABSTRACT. — New and less common Lepidoptera in the Dutch fauna are discussed, for the greater part collected in the south of Dutch Limburg. New to the Dutch fauna are *Cosmiotes consortella* (Stainton) and *Dichrorampha alpinana* (Treitschke).

In deze bijdrage geef ik wederom een overzicht van mijn voornaamste vangsten, voor het grootste deel afkomstig uit Zuid-Limburg. Hierbij zijn twee nieuwe soorten voor onze fauna. Nomenclatuur en volgorde zijn volgens de in 1976 verschenen naamlijst van B. J. Lempke.

Voor het verschaffen van gegevens en/of literatuur dank ik de heren Dr. A. Diakonoff en B. J. Lempke.

ERIOCRANIIDAE

Eriocrania sparrmanella (Bosc). Meer dan vijftig exemplaren op 29.IV.1979 te Helenaveen. Eveneens talrijk op 6.V.1979 in het natuurreservaat „Groote Peel”.

De vlinder wordt meestal slechts in een heel enkel exemplaar waargenomen maar schijnt soms wel algemeen voor te komen. Op beide vindplaatsen vlogen de fraaie diertjes overdag langs een moerassige bosrand.

TISCHERIIDAE

Tischeria angusticolella (Duponchel). Deze soort, die op *Rosa* sp. mineert en slechts bekend was van Winterswijk en Wahlwiller, vond ik nog aan de hand van de bladminen te Schin op Geul, Wijlre, Kunderberg, Simpelveld en Eys. Verder nog twee exemplaren overdag vliegend om *Rosa* sp. te Schaesberg op 22.V.1979. Dan ook nog één exemplaar door slepen op het natuurreservaat Kunderberg op 4.VI.1979.

INCURVARIIDAE

Phylloporia bistrigella (Haworth). Twaalf exemplaren op 25.V.1979 langs de rand van een moerassig bos in het natuurreservaat „Groote Peel”. Deze soort is voorzover mij bekend, slechts op een viertal plaatsen in Nederland verzameld, meestal uit de vorige eeuw.

Nematopogon pilulella (Hübner). Elsetterbos twee exemplaren op 9.VI.1979. Ook weer een soort waarvan het aantal Nederlandse vindplaatsen nog zeer beperkt is. Zij kan in sparrenbos algemeen zijn.

Nemophora scabiosella (Scopoli). Op vele plaatsen in het Krijtdistrict gewoon, overdag de bloemen bezoekend van *Knautia*. Waargenomen te Eys, Simpelveld, Gulpen, Kunderberg, St. Pietersberg, Wijlre, Eckelrade en Wahlwiller.

Adela violella (Zeller). Deze soort, die op *Hypericum* leeft en waarvan nog maar enkele Nederlandse vindplaatsen bekend zijn, vond ik te Simpelveld, Nijswiller, Elsloo, Schinveld, Geulle en Ransdaal, op al deze plaatsen niet zeldzaam, de vlindertjes kropen meestal overdag over de bloemen van *Hypericum*.

Adela fibulella (Denis & Schiffermüller). Deze vlinder is niet zo zeldzaam als het ontbreken in de meeste verzamelingen zou doen vermoeden. Zelfs mijn tuin herbergt een populatie. De vlindertjes zweven veelal boven de voedselplant van de rups, *Veronica chamaedrys* L. (Gewone ereprijs). Waargenomen te Simpelveld, Eijs, Geulle, Elsloo, Wijlre, Klimmen, Savelsbos en Gulpen.

TINEIDAE

Trichophaga tapetzella (Linnaeus). Maar liefst vijfenzestig exemplaren kweekte ik uit een verscheidene jaren oud konijnenveld dat een landbouwer gebruikte om vogels af te schrikken in een kerseboom te Vijlen. De motjes verschenen binnenshuis van 6.IV. tot 22.XI.1979. Deze fraaie tot de echte motten behorende soort, die leeft van allerlei dierlijke stoffen zoals: wol, vellen, haren, veren, huiden enz. komt in Nederland vrij zeldzaam voor. In geen enkele moderne verzameling zag ik Nederlandse exemplaren van recente datum en zelfs Snellen (1882) zegt: „Overal als een schadelijk huisdier bekend. In Nederland dank zij onze zindelijkheid echter niet zeer gemeen”. Hieruit blijkt dat de toestand dus de laatste eeuw ongeveer hetzelfde gebleven is voor deze soort.

LYONETIIDAE

Bucculatrix maritima (Stainton). Vrij algemeen op de schorren van Rilland en Waarde op 16.V.1979. Deze aan *Aster* gebonden soort is nog van weinig vindplaatsen uit de provincie Zeeland bekend, maar schijnt wel overal voor te komen waar *Aster tripolium* op de schorren groeit, als er maar naar uitgekeken wordt.

Bucculatrix crataegi (Zeller). Eén exemplaar op 27.V.1979 te Guelle. Een soort waarvan ik ondanks intensief speuren nooit eerder een exemplaar ontdekte en die ook in de meeste verzamelingen ontbreekt, zodat we mogen aannemen dat het vlindertje niet algemeen is.

GLYPHIPTERYGIDAE

Glyphipteryx thrasonella (Scopoli). Honderden exemplaren vlogen op 17.VI.1979 in de buurt van Vijlen te Cottessen op een moerassig weiland (zuid-oost helling), met veel *Juncus*. Meestal wordt de vlinder, die een grote verspreiding heeft, op veel moerassige plaatsen slechts in één of enkele exemplaren waargenomen.

DOUGLASIIDAE

Tinagma ocnestomella (Stainton). Op de plaats te Schaesberg, waar ik op 21.V.1978 enkele exemplaren zag rondvliegen om *Echium*, verzamelde ik in de winter van 1978/1979 een zestal dode stengels van die plant. Hieruit verschenen van 18.IV.1979 tot 22.IV.1979 meer dan tachtig exemplaren.

Eveneens gekweekt uit stengels gevonden te Eijs, hier echter slechts zeven exemplaren uit een tiental dode *Echium*-stengels.

Tinagma balteolella (Fischer von Roeslerstamm). Van deze door mij in 1979 als nieuw voor onze fauna gevonden soort kweekte ik tot mijn aangename verrassing nu één vrouwelijk exemplaar uit dezelfde dode *Echium*-stengels uit Eijs waaruit ik ook de hierbovengenoemde *T. ocnestomella* kweekte. Het exemplaar uit Eijs verscheen op 31.V.1979.

Het vlindertje leek sprekend op de afbeelding van *Tinagma transversella* (Zeller) in Spuler (1910, plaat 87, fig. 9.) Ik meende dan ook reeds dat ik deze soort gekweekt had (hetgeen volgens de verspreiding heel goed mogelijk geweest kon zijn). Na het maken van een preparaat zag ik echter dadelijk dat het *T. balteolella* was.

YPONOMEUTIDAE

Ypsolopha ustella (Clerck). Meer dan tachtig exemplaren klopte ik van deze soort te Vijlen op 15.X.1979. Een soort die regelmatig in een enkel exemplaar wordt waargenomen, maar meestal betreft het dan de overwinterde dieren. Aantallen als van Vijlen zullen wel tot de uitzonderingen behoren.

Ypsolopha vittella (Linnaeus). Acht exemplaren op 22.VI.1978 tegen de stam van een alleen-

staande iepboom te Boshoven (Weert). Van deze soort, die op iepen leeft, zegt Snellen (1882): „Niet zeldzaam waar het voedsel groeit”. Dit is in tegenstelling met de tegenwoordige tijd, de vlinder is mijns inziens zeer zeldzaam geworden en zal waarschijnlijk nog zeldzamer worden want het iepbestand is voorzover ik hier in mijn omgeving waarneem, zeer gereduceerd door de tussenkomst van de iepeschorskever. Vele fraaie vooral oude iepebomen staan dood in het landschap.

COLEOPHORIDAE

Coleophora asteris (Muhlig). Tientallen zakjes gevonden op de schorren te Rilland en Waarde op *Aster tripolium*. Op 23.III.1980 verschenen de eerste twee vliindertjes. Dit is na de eerste vindplaats Borssele de tweede en derde vindplaats voor Nederland.

ELACHISTIDAE

Elachista gangabella (Zeller). Van deze soort, die ik verleden jaar als nieuw voor onze fauna vermeldde van het natuurreservaat „Kunderberg”, bevond zich reeds één exemplaar in het Instituut voor Taxonomische Zoölogie te Amsterdam. Dit werd door mij verzameld op 17.VI.1973 in het Vijlenerbos op een beschaduwde plaats. De vlinder werd als zodanig gedetermineerd door Prof. U. Parenti in Turijn, waarvoor ik hem hier dank.

Cosmiotes consortella (Stainton). Nieuw voor de Nederlandse fauna. Op een excursie, die ik op 19.V.1979 samen met de heer K. J. Huisman naar het in de buurt van zijn woonplaats gelegen Natuurreservaat „Kwade Hoek” maakte, sleepte ik één exemplaar van deze soort uit de vegetatie. Het vliindertje werd aan de hand van de genitaliën gedetermineerd.

De soort is bekend uit Denemarken, Zweden, Zwitserland, Italië, Spanje, Engeland en West-Duitsland.

GELECHIIDAE

Anarsia lineatella (Zeller). Van deze soort, die Lempke als adventief aangeeft en door mij in 1977 midden in het bosgebied van de Meijnweg gevangen werd, nu één exemplaar op licht te Simpelveld in mijn tuin op 27.VI.1979. Het begint er op te lijken dat deze soort, die schadelijk kan optreden aan perzik en pruim e.d., niet als adventief beschouwd behoeft te worden. In de tuin groeien enkele pruimebomen.

BLASTOBASIDAE

Blastobasis phycidella (Zeller). Gevonden te Schinveld, Meijnweg en de Brunsummerhei. Voorzover mij bekend nog niet eerder uit Limburg vermeld.

MOMPHIDAE

Mompha conturbutella (Hübner). Van deze soort, die nog niet in de lijst van Lempke voorkomt maar reeds op 8.VII.1962 te Gortel (bij Zutphen) gevonden werd, bevonden zich drie exemplaren tussen een aantal micro's die de heer J. Wolschrijn mij ter determinatie meegaf. Eén exemplaar uit Heerde van 13.VII.1973 (Wolschrijn leg.) en twee exemplaren uit Hooghalen van 3.VII.1977 (Van Aartsen leg.).

Chrysoclysta lathamella (Fletcher). Van deze evenals de voorgaande soort zeer zeldzame vlinder vond ik in de verzameling van de heer J. Wolschrijn maar liefst zestien exemplaren, verzameld door de heer J. H. Lourens op 2.VI.1972 te Amsterdam-Oost. Dit is voorzover mij bekend de tweede vindplaats in Nederland. Het eerste exemplaar werd verzameld door Prof. G. Barendrecht te Renesse op 23.VI.1935.

TORTRICIDAE

Dichrorampha alpinana (Treitschke). Nieuw voor de Nederlandse fauna. Eén mannelijk exemplaar op 13.VIII.1979 in het natuurreservaat „Kunderberg”. De soort staat reeds in de lijst van Lempke vermeld, maar dit beruiste op een vergissing in de determinatie.

Het door slepen tamelijk beschadigde exemplaar werd gedetermineerd op de genitalia. Uiterlijk is de soort volgens mij niet gemakkelijk van *D. flavidorsana* te onderscheiden. Aan de genitalia is echter duidelijk het verschil te zien in de aedeagus. De vlinder komt overal in het omringende gebied voor.

Dichrorampha flavidorsana (Knaggs). Meijnweg, 5.VIII.1979, drie exemplaren. Schaesberg, 26.VIII.1979, negen exemplaren. Deze soort, waarvan tien jaar geleden nog slechts één enkele Limburgse vindplaats bekend was, blijkt over een groot deel van de provincie voor te komen.

Dichrorampha aeratana (Pierce & Metcalfe). Deze soort, alleen door de genitalia verschillend van *Dichrorampha plumbana* Scopoli, waarvan nog geen Limburgse vindplaatsen opgegeven zijn, vond ik te Elsloo-Lbg, op 31.V.1979 veertien exemplaren, op 27.V.1979 acht en op 30.V.1979 zevententwintig exemplaren, te Geulle op 27.V.1979 negen exemplaren en op 31.V.1979 vijftien, te Eijs op 21.V.1979 veertien stuks.

Cydia cosmophorana (Treitschke). Uit een aantal harsgallen van *Petrova resinella* L. verzameld van dennen op de Brunsummerhei kweekte ik acht exemplaren van deze soort, die uitkwamen van 20.III tot 25.V.1979, bovendien nog drie exemplaren van Meijnweg, uit op 11.IV.1979.

Pammene inquilana (Fletcher). Gulpdal e.a., één exemplaar op 7.IV.1979 en één exemplaar op 14.IV.1979. Een zeer lokale en zeldzame soort.

Pammene aurantiana (Staudinger). Eén exemplaar op licht in mijn tuin te Simpelveld op 17.VII.1979. De tweede Limburgse vindplaats.

Eudemis porphyrana (Hübner). Eén exemplaar te Vijlen op 14.VIII.1979. Deze soort, waarover nooit iets in Nederland gepubliceerd werd, is voor het eerst gevonden in Nederland te Cadier en Keer door de heer B. van Aartsen. De vlinders bevinden zich in het museum te Leiden en Dr. A. Diakonoff was zo vriendelijk mij de gegevens over de soort te verschaffen. In totaal verzamelde de heer Van Aartsen vijf exemplaren: op 26.VIII.1968 drie, op 27.VIII.1968 één en op 21.VIII.1969 ook één.

COCHYLIDAE

Aethes rutilana (Hübner). Op 19.VIII.1979 enkele tientallen exemplaren waargenomen te Soerendonk. Er werd slechts een deel van de waargenomen vlindertjes meegenomen om de soort, die op *Juniperus* leeft, te sparen.

Er groeiden op het uitgestrekte heidecomplex nog maar vijf of zes struiken *Juniperus*. Ik vond verschillende struiken die door oprukkend dennenbos als het ware verstikt werden. Hopelijk kan er iets aan gedaan worden om hier verbetering in te brengen. Er leven op *Juniperus* dertien soorten vlinders in Nederland en het zou dus jammer zijn als die met de voedselplant op deze plaats zouden verdwijnen.

PYRALIDAE

Dioryctria schuetzeella (Fuchs). Te Raeren op 14.VII.1979 maar liefst zesenvijftig exemplaren op licht aan de rand van een sparrenbos, wel een bewijs, dat de soort in Zuid-Limburg heel algemeen kan zijn.

LITERATUUR

Lempke, B. J., 1976. Naamlijst van de Nederlandse Lepidoptera. — *Bibliotheek k. ned. natuurh. Veren.* 21: 1-100.